

Sygn. akt II UK 30/17

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Józef Iwulski

w sprawie z wniosku L.K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 lipca 2016 r., sygn. akt III AUa (...), III AUz (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 lipca 2016 r., III AUa (..), Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. z dnia 16 listopada 2015 r., VU (...), w sprawie z odwołania L.K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L. o emeryturę pomostową.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego organ rentowy wniósł skargę kasacyjną, w której zarzucił naruszenie art. 49 w związku z art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.); art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w

szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) - przez uznanie okresów zatrudnienia wnioskodawcy w F. SA z siedzibą w W. na stanowisku mistrza zmianowego na terenie kotłowni i sieci ciepłej miasta J. „jako okresów pracy w szczególnych warunkach, wymienionych w wykazie A dziale XIV poz. 24 rozporządzenia i jednocześnie w załączniku nr 2 do ustawy pomostowej, pkt 13 i 14” i przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej od dnia 15 stycznia 2013 r., mimo że „charakter pracy wnioskodawcy nie potwierdza, że była ona wykonywana w szczególnych warunkach w rozumieniu w/w aktów prawnych, w sytuacji gdy prace te są różne rodzajowo”.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania organ rentowy powołał się na konieczność rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy istotnego zagadnienia prawnego, „czy praca o tym samym charakterze może być zakwalifikowana jednocześnie do dwóch różnych rodzajowo prac w szczególnych warunkach, wymienionych w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (...) i załączniku nr 2 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych”. Zdaniem skarżącego organu, wymienione prace „różnią się nazewnictwem, zakresem, nie są tożsame” i dlatego wątpliwe jest, „czy praca mistrza zmianowego na terenie kotłowni i sieci ciepłej, może być zakwalifikowana jednocześnie do prac wskazanych w wykazie A, dziale XIV, pkt 24 rozporządzenia (Y) polegających na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, na których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie stanowiącym załącznik nr 1 do ww. rozporządzenia oraz do prac wskazanych w załączniku nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, pkt 13 - prac przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego oraz pkt 14 - prac przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarie techniczne z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego”. Z opisu tych prac wynika, że każda z nich wymaga podjęcia innych czynności i dlatego organ rentowy uważa, że „nie można ich utożsamiać czy zrównać”. Nadto skarżący zauważył, że praca wymieniona w wykazie A dziale XIV pkt 24 rozporządzenia nie została wymieniona w załączniku nr 2 do ustawy

pomostowej, co potwierdza tezę, że przedmiotowych prac nie należy utożsamiać z pracami wskazanymi w załączniku nr 2 pkt 13 i 14 ustawy o emeryturach pomostowych.

Skarżący organ wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz przekazanie Sądowi pierwszej instancji sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę obydwu wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania, a także o zasądzenie od wnioskodawcy zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Organ rentowy jest przekonany, że wniesiona przez niego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania, gdyż w sprawie zachodzi konieczność rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy istotnego zagadnienia prawnego związanego z wykładnią wskazanych przepisów określających zasady nabywania uprawnień do emerytur pomostowych. Tego poglądu Sąd Najwyższy jednak nie podziela, wobec czego przywołana okoliczność nie ma decydującego znaczenia w kontekście oceny, czy skarga organu rentowego rzeczywiście kwalifikuje się do jej rozpoznania. Należy zauważyć, że materialnoprawną podstawą rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego jest przede wszystkim unormowanie wynikające z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych (przepisu o charakterze przejściowym). Zgodnie z nim prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która: 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy; 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 oraz 3) w dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Dla porządku należy dodać, że zgodnie z art. 3 ust. 7 ustawy o emeryturach pomostowych, za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie tej ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W dotychczasowym orzecznictwie przyjmuje się, że osoba ubiegająca się o emeryturę pomostową, która po dniu 31 grudnia 2008 r. nie kontynuuje pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze i legitymuje się jedynie stażem pracy „szczególnej” według poprzednio obowiązujących przepisów, może nabyć prawo do tej emerytury tylko wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy można kwalifikować jako pracę w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu aktualnie obowiązujących przepisów ustawy o emeryturach pomostowych (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 62 i z dnia 25 października 2016 r., II UK 373/15, LEX nr 2177086 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 marca 2014 r., III AUa 1531/13, LEX nr 1441422). Wynika to w szczególności z uznania, że na okres pracy w warunkach szczególnych mogą składać się również okresy, w których ubezpieczony wykonywał pracę mającą cechy pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, lecz niebędącą taką pracą w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, OSNP 2013 nr 15-16, poz. 185). Oznacza to więc, że decydująca dla zastosowania art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych jest możliwość zakwalifikowania pracy wykonywanej do dnia 1 stycznia 2009 r. jako pracy „szczególnej” w rozumieniu nowych przepisów. Praca ta (wykonywana do dnia 1 stycznia 2009 r. i kwalifikowana jako praca w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu poprzednio obowiązujących przepisów) może więc spełniać lub nie spełniać warunków takiej kwalifikacji według ustawy o emeryturach pomostowych.

Stwierdzenie (potwierdzenie) w postępowaniu sądowym nabycia przez

ubezpieczonego uprawnień emerytalnych w obniżonym wieku (w tym również prawa do emerytury pomostowej) wymaga poczynienia przez sąd orzekający stosownych ustaleń faktycznych (z wykorzystaniem odpowiednich środków dowodowych) na okoliczność wykonywania przez ubezpieczonego pracy kwalifikowanej (pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze) stale i w pełnym wymiarze czasu. Poczynienie przez sąd ustaleń co do charakteru pracy świadczonej w takich warunkach w niektórych przypadkach wymaga przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego (art. 278 § 1 k.p.c.), bo taka potrzeba wiąże się z koniecznością wykorzystania wiadomości specjalnych, których sąd orzekający nie posiada (to samo dotyczy dowodu z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, art. 290 § 1 k.p.c.). Na okoliczność, że przy ustalaniu uprawnień emerytalno-rentowych, charakter (rodzaj) wykonywanej pracy jako świadczonej w warunkach szczególnych, może być udowodniony wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w tym również opiniami biegłych, Sąd Najwyższy zwracał uwagę w swoim dotychczasowym orzecznictwie (między innymi w wyroku z dnia 8 grudnia 1998 r., II UKN 357/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 112).

W rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z opinii biegłego specjalisty z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy na okoliczność ustalenia charakteru czynności służbowych wykonywanych przez wnioskodawcę w latach 1989-2005. Biegły uznał, że praca wykonywana przez wnioskodawcę w tym okresie odpowiadała kryteriom, które należy przypisać pracom wymienionym w punktach 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych (prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego; prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego). Sąd Okręgowy zgodził się z wnioskami przedstawionymi w opinii biegłego i na tej podstawie faktycznej wydał rozstrzygnięcie korzystne dla wnioskodawcy. Ustalenie to zostało w całości zaakceptowane przez Sąd odwoławczy i wiąże Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). To zaś oznacza, że na obecnym etapie sporu (wobec związania podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku) nie jest dopuszczalna

zmiana kwalifikacji pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w zakładzie energetyki ciepłej na stanowisku mistrza zmianowego polegająca na stwierdzeniu, że sprawowany przez niego nadzór nad prawidłowością całego procesu technologicznego w ciepłowni nie odpowiada warunkom opisanym w pkt 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. W tej sytuacji rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy problemu prawnego przedstawionego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania byłoby bezprzedmiotowe.

Tym niemniej - nawiązując do wywodów organu rentowego przedstawionych w uzasadnieniu skargi - należy stwierdzić, że w świetle wykładni przepisów, które określają warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej, praca wykonywana do dnia 1 stycznia 2009 r. polegająca na dozorze inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (dział XIV, poz. 24), może być kwalifikowana jako praca o szczególnym charakterze polegająca na bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego (poz. 13 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych), co stanowi jedną z przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej z art. 49 tej ustawy. Szerzej rzecz ujmując, wykazy prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu poprzednio obowiązujących przepisów oraz w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych różnią się sposobem ujęcia. W szczególności do prac o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych zalicza się prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się (załącznik nr 2 do ustawy). Kwalifikacja taka uwzględnia więc interes publiczny (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 18 listopada 2010 r., III SA/Lu 243/10, LEX nr 653544). Oznacza to, że prace wykonywane do dnia 1 stycznia 2009 r. kwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze w rozumieniu poprzednio obowiązujących przepisów, mogą nie spełniać warunków takiej kwalifikacji według wykazów stanowiących załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych (tak było w powołanych wyżej wyrokach). Nie ma jednak przeszkód, aby praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu poprzednio obowiązujących przepisów równocześnie spełniała przesłanki pozwalające na zakwalifikowanie jej jako pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze według nowych przepisów. Jest to w pierwszym rzędzie problem ustaleń faktycznych.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

as